

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้า และประชาชน ในโครงการ

“Everyday Say No to Plastic Bags”

The participation of network partners, stores and people in the project

“Everyday Say No to Plastic Bags”

วิสาखा ภูจินดา* และณัฐธิดา พัฒนเจริญ

Wisakha Phoochinda* and Natthathida Patthanacharoen

Received: 6 June 2024, Revised: 25 June 2025, Accepted: 28 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน และ 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการเก็บแบบสอบถามภาคีเครือข่ายโครงการฯ จำนวน 18 ราย และร้านค้าทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 412 ราย รวมถึงมีการเก็บแบบสอบถามประชาชนทั่วไป จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ส่วนใหญ่ยังมีการใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ทั้งนี้ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบมีผลต่อการเลือกใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีวัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนการใช้งานถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง รวมถึงผู้ประกอบการและพนักงานมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก ส่งผลให้เกิดการลดใช้ถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งมากขึ้น ร้านค้าทั่วไป เกิดการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของประเทศอย่างถูกต้อง เกิดการรณรงค์การลดการใช้ถุงพลาสติก เช่น การรณรงค์ผ่านสื่อทางโซเชียลมีเดีย ข่าวสารประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ต่างเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด โดยแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ได้แก่ 1) ส่งเสริมมาตรการรับบริจาคถุงผ้าตามสถานที่ต่างๆ ของภาคีเครือข่าย เพื่อรณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และนำถุงพลาสติกมาหมุนเวียนใช้ซ้ำ นำไปแปรรูป หรือทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ดำเนิน

กิจกรรมเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์นโยบายการลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วผ่านช่องทางออนไลน์ ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และ 3) ให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเองได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, ภาคีเครือข่าย, ถุงพลาสติก

Abstract

This research aims to 1) study the participation and its, affecting factor of network partners, stores and the people and 2) propose guidelines for promoting the participation of network partners in stores and people to be more effective and efficient. The researcher analyzed the data quantitatively. The collection of questionnaires from 18 project network partners and 412 from stores that did not participate in the project, including the collection of 400 general public questionnaires using the accidental sampling method. Descriptive statistics including frequency distribution and median.

The results found that network partners stores and people still use single-use plastic bags, but they have perceived about the project. Both positive and negative impacts affect the decision of single-use plastic bags. The factors affecting participation having environmentally friendly alternative materials instead of single-use plastic bags, include such as and entrepreneurs and employees having knowledge, understanding, and awareness. These result in a reduction of the use of single-use plastic bags, solving plastic waste problem launching campaigns to reduce the use of plastic bags, such as campaigns through social media, news about environmental issues, etc., By means of promoting the participation of network partners, stores and people are as follows: 1) Measures for accepting cloth bag donations should be promoted in various locations of network partners to campaign for the most cost-effective and beneficial use of resources and plastic bags are recycled, reused, and upcycle. 2) Campaign activities in accordance

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

E-mail : wisakha.p@nida.ac.th

The participation of network partners, stores and people in the project

"Everyday Say No to Plastic Bags"

should be carried out the policy to reduce the use single-use plastic bags with through various online channels. And 3) Providing knowledge, understanding, and awareness to reduce the use of single-use plastic bags until a change of behavior should be done.

Keywords : Participation, Network partners, Plastic Bags

บทนำ

โครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จัดทำขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการลด ละ เลิกใช้พลาสติก ร่วมกันงดให้บริการถุงพลาสติกหูหิ้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป โดยโครงการได้รับสมัครภาคีเครือข่ายของธุรกิจภาคเอกชน ประกอบไปด้วย ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศ โดยมีภาคเอกชนที่เข้าร่วมทั้งสิ้น 76 บริษัท ซึ่งตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 ถึงธันวาคม 2565 สามารถลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วแบบใช้ครั้งเดียว รวมทั้งสิ้น 14,349.6 ล้านใบ หรือ 81,531 ตัน ซึ่งประชาชนกว่าร้อยละ 90 เห็นด้วยกับการรณรงค์ “Everyday Say No to Plastic Bags” (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2566) โดยในปัจจุบันพร้อมที่จะขับเคลื่อนโครงการให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565- 2570) และ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 เพื่อจะยกระดับการจัดการขยะให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้เตรียมการรณรงค์โครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” เพิ่มเติม เนื่องจากในขณะนี้ผู้ประกอบการรายใหญ่หลายรายเริ่มกลับมาแจกถุงพลาสติกให้ผู้บริโภคอีกครั้ง โดยใช้แนวคิดในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางก่อนจะไหลลงสู่ปลายทาง โดยมีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นตั้งแต่ครัวเรือน ด้วยการใช้หลัก 3Rs คือ ใช้น้อย ลดปริมาณขยะให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด (Reduce) ใช้ซ้ำ หมุนเวียนใช้ใหม่ก่อนทิ้ง (Reuse) นำไปแปรรูป เพื่อมาใช้ใหม่ (Recycle) ที่สำคัญทั้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง รวมทั้งรณรงค์การแจกถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วในพื้นที่ 24 ชายฝั่งทะเล เพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงการลดการใช้พลาสติก รวมถึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาใช้ถุงผ้าหรือวัสดุทดแทนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2566)

ซึ่งปัญหาหรืออุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ของการดำเนินการจัดการขยะพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง จะดำเนินการโดยสมัครใจ (Voluntary Programs) เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการลดใช้ถุงพลาสติก ทำให้มีผลกระทบต่อจัดการขยะพลาสติกน้อย และพบว่ายังมีปริมาณขยะถุงพลาสติกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากสถานการณ์โรคติดต่อโควิด-19 ที่มีนโยบายหลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับบุคคลอื่น ๆ หรือการงดออกไปจากที่บ้าน หรือการ ล็อกดาวน์ ทำให้ต้องเพิ่มการขนส่งอาหารถึงที่บ้าน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้บริโภค จึงต้องใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งเพิ่มขึ้น โดยในปัจจุบันสถานการณ์ดังกล่าวได้กลับมาดีขึ้น ตั้งแต่ช่วงปี 2565 ทำให้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้กลับมาดำเนินการติดตามผลการดำเนินโครงการฯ และหาแนวทางเพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไขการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้ดีขึ้นได้ อีกทั้ง เกิดความตระหนักในสังคมไทยที่นำไปสู่วินัยในการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วและจัดการขยะพลาสติกในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน (วิสาข่า ภูจินดา, 2566) โดยผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งจะส่งผลแก่กับเฉพาะบางกลุ่ม และกับผู้ที่สนใจเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีให้กับประชาชนในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ ที่ก่อให้เกิดความตระหนักต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการผลิตและการกำจัดขยะพลาสติก นอกจากนี้ ยังสามารถขยายภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากภาคเอกชนของห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศได้อีกด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการขยะพลาสติกในอนาคตได้ (วิสาข่า ภูจินดา, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ร้านค้าทั่วไป และประชาชนในโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ในการลดและเลิกใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single Use Plastics) ให้เป็นไปตาม Roadmap การจัดการขยะ

พลาสติก พ.ศ. 2561 – 2573 รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างการรับรู้ ทำความเข้าใจ และการสร้างความตระหนักในสังคมไทยนำไปสู่วินัยในการลดและเลิกใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และจัดการขยะพลาสติกในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและร้านค้าทั่วไปให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะต่อไป

วิธีการวิจัย

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

1) การจัดทำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป รวมถึงประชาชนทั่วไปที่มีส่วนร่วมในโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2) การสอบถามภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ ซึ่งเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ที่ผ่านมา

3) การสอบถามร้านค้าทั่วไป ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” เพื่อสำรวจความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ

4) การสอบถามประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับพฤติกรรมการลดการใช้ถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง

5) การวิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” จากแบบสอบถามภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน

6) การจัดทำแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน โครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะต่อไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชน ซึ่งเข้าร่วมโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ที่ผ่านมา แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ และร้านค้าปลีกขายสินค้าเฉพาะอย่าง จำนวน 18 ราย

ร้านค้าทั่วไปที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” เพื่อสำรวจความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ โดยอ้างอิงจำนวนร้านค้าจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) ดังนี้ ซูเปอร์มาร์เก็ต จำนวน 905 แห่ง ร้านค้าขายปลีกสินค้าทั่วไป จำนวน 416,998 แห่ง ร้านสะดวกซื้อ/มินิมาร์ท จำนวน 18,153 แห่ง และดิสเคาท์สโตร์/ซูเปอร์เซ็นเตอร์/ไฮเปอร์มาร์เก็ต จำนวน 783 แห่ง

จากสถิติร้านค้าทั่วไป จำนวน 436,839 แห่ง ใช้สูตรของ Taro Yamane ในการพิจารณาจำนวนร้านค้าทั่วไป ดังนั้นจึงแทนค่าในสูตร ค่า N เท่ากับ 436,839 ค่า e เท่ากับ 0.05 โดยใช้สูตร ดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2548 อ้างถึงใน วิสาखा ภูจินดา, 2560)

กำหนดให้ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ, N = จำนวนประชากร, e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า

$$\text{ได้ดังนี้ } n = \frac{N}{1+Ne^2} = \frac{436,839}{1+436,839(0.05)^2} = 399.63$$

ดังนั้น จำนวนร้านค้าทั่วไปในประเทศไทยที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการฯ ที่ผ่านมา จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ทั้งนี้จากการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามร้านค้าทั่วไปได้จำนวนทั้งสิ้น 412 ราย จึงนำมาวิเคราะห์ทั้งหมด

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane พิจารณาจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรแยกรายอายุประชากรปี พ.ศ. 2565 พบว่าประเทศไทยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 66,090,475 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, 2565)

ดังนั้น จึงแทนค่าในสูตร ค่า N เท่ากับ 66,090,475 ค่า e เท่ากับ 0.05 โดยใช้สูตร ดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2548 อ้างถึงใน วิสาखा ภูจินดา, 2560)

กำหนดให้ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ, N = จำนวนประชากร, e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า

$$\text{ได้ดังนี้ } n = \frac{N}{1+Ne^2} = \frac{66,090,475}{1+66,090,475(0.05)^2} = 399.99$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั่วไปที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่เคยเข้าร่วมโครงการ และไม่เคยเข้าร่วมโครงการฯ ที่ผ่านมา จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ผ่าน Social Media ต่าง ๆ เช่น Facebook Line Instagram Twitter เป็นต้น

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

จัดทำแบบสอบถามคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ในการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ ซึ่งเข้าร่วมการดำเนินกิจกรรมโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ที่ผ่านมา และร้านค้าทั่วไปที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อสำรวจความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการฯ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการลดการใช้ถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง และศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณของผลแบบสอบถามภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามโครงการฯ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าเฉลี่ย หลังสรุปผลการศึกษาแล้วจะได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเอกชน ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ของโครงการฯ ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการสอบถามภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชน ร้านค้าทั่วไป และประชาชนทั่วไปพบว่า มีค่าเฉลี่ยของอายุ Gen Y มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยในระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชน		ร้านค้าทั่วไป		ประชาชนทั่วไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
Gen B (พ.ศ. 2489-2507)	1	5.6	161	39.1	15	3.8
Gen X (พ.ศ. 2508-2522)	4	22.2	145	35.2	82	20.5
Gen Y (พ.ศ. 2523-2540)	13	72.2	96	23.3	148	36.9
Gen Z (เกิดหลัง พ.ศ. 2540)	0	0	10	2.4	155	38.8

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความ ร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)		ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)		ประชาชนทั่วไป (400 ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา						
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	0	0	115	27.9	11	2.8
มัธยมศึกษา/ปวช.	1	5.6	127	30.8	56	14.0
อนุปริญญา/ปวส.	2	11.1	45	10.9	16	4.0
ปริญญาตรี	8	44.4	117	28.4	209	52.2
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	7	38.9	8	1.9	108	27.0
การใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single- use plastic)						
ไม่ได้ใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้ง เดียวทิ้ง (Single- use plastic)	14	77.8	1	0.2	173	43.3
ใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single- use plastic)	4	22.2	411	99.8	227	56.7

นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปจะซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อมากที่สุด โดยพบความถี่ของการซื้อสินค้าที่ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ และจะรับถุงพลาสติกเฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 1-2 ใบ/ครั้ง(ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ซื้อสินค้าบ่อยที่สุด		
1. ห้างสรรพสินค้า เช่น เซ็นทรัล โรบินสัน เดอะมอลล์ เป็นต้น	54	13.5
2. ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ได้แก่ บิ๊กซี เทสโก้-โลตัส	77	19.3
3. ซูเปอร์มาร์เก็ต ได้แก่ Tops ฟู้ดแลนด์ และ Home Fresh Mart	20	5.0
4. ร้านค้าเฉพาะอย่าง เช่น วัดสัน บิวส์ บีทูเอส ซีแอด เป็นต้น	8	2.0
5. ร้านสะดวกซื้อ หรือร้านขายของชำ เช่น เซเว่น-อีเลฟเว่น แฟมิลี่ มาร์ท Lawson 108	241	60.3
รวม	400	100.0
ความถี่ของการซื้อสินค้า ใน 1 สัปดาห์		
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	174	43.5
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	158	39.5

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
มากกว่า 5 ครั้ง/สัปดาห์	68	17.0
รวม	400	100.0
ในแต่ละครั้งที่จับจ่ายซื้อสินค้า จะได้รับถุงพลาสติกจำนวนเท่าใด		
ปฏิเสธ/ไม่รับถุงพลาสติก	173	43.3
1-2 ใบ/ครั้ง	193	48.3
3-4 ใบ/ครั้ง	23	5.8
มากกว่า 5 ใบ/ครั้ง	11	2.8
รวม	400	100.0

อย่างไรก็ตาม การรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยจะทราบถึงนโยบายการงดใช้ถุงพลาสติก และนโยบายของโครงการฯ ด้วย ซึ่งมีการรับรู้ผ่านสื่อทางโทรทัศน์มากที่สุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags”

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)		ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)		ประชาชนทั่วไป (400 ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้เกี่ยวกับนโยบายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ 76 แห่งทั่วประเทศ จะงดให้บริการถุงพลาสติกหิ้วให้กับลูกค้า*						
ทราบ	18	100.0	404	98.1	354	88.5
ไม่ทราบ	0	0	5	1.2	33	8.3
ไม่แน่ใจ	0	0	3	0.7	13	3.3
การรับรู้เกี่ยวกับโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ที่ผ่านมาของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม						
ทราบ	16	88.9	255	61.9	219	54.8
ไม่ทราบ	2	11.1	157	38.1	181	45.3
การรับรู้เกี่ยวกับโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” ที่ผ่านมาของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
สื่อโทรทัศน์	6	37.5	199	48.3	130	59.4

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความ ร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)		ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)		ประชาชนทั่วไป (400 ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	โปสเตอร์/แผ่นพับ	4	25.0	27	6.6	26
สื่อสังคมออนไลน์	9	56.3	171	41.5	152	69.4
สถานที่ราชการ	2	12.5	2	0.5	28	12.8
การประชุม/สัมมนา	7	43.8	0	0	10	4.6
ห้างสรรพสินค้า/ร้านสะดวกซื้อ	2	12.5	4	1.0	112	51.1

2. ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags”

ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดของผลกระทบเชิงบวก จะทำให้เกิดการสร้างนิสัยในการจัดการขยะที่ถูกต้อง มีการใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และแก้ปัญหาขยะของประเทศ ในทางตรงกันข้าม ค่าเฉลี่ยมากที่สุดของผลกระทบเชิงลบ จะสร้างความลำบากในการใช้ชีวิต หรือทำให้ไม่มีความสะดวกสบายในการที่ต้องพกถุงผ้าไปข้างนอกแทนการพกถุงพลาสติกทุกครั้ง (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการฯ

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความ ร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)		ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)		ประชาชนทั่วไป (400 ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ผลกระทบเชิงบวก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
1. สร้างนิสัยการจัดการขยะที่ถูกต้อง การใส่ใจสิ่งแวดล้อม และการแก้ปัญหาขยะของประเทศ	15	83.3	306	74.3	362	90.5
2. เกิดประโยชน์เชิงคะแนนสะสม หรือสิทธิพิเศษต่างๆ	8	44.4	91	22.1	157	39.3
3. ผลประโยชน์เชิงตัวเงิน เนื่องจากไม่ต้องซื้อถุงพลาสติก	10	55.6	252	61.2	159	39.8

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความ ร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)		ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)		ประชาชนทั่วไป (400 ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม	14	77.8	306	74.3	351	87.8
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก	14	77.8	102	24.8	288	72.0
ผลกระทบเชิงลบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
1. การผลกระทบให้ประชาชนต้อง เตรียมถุงไปเอง	6	33.3	247	60.0	162	40.5
2. เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อถุง ผ้าใส่ของ หรือถุงพลาสติกที่ สามารถใช้ซ้ำได้	6	33.3	137	33.3	174	43.5
3. ราคาที่เพิ่มขึ้นในการซื้อ ถุงพลาสติกที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม	3	16.7	84	20.4	169	42.3
4. เกิดความลำบากในการใช้ชีวิต หรือไม่มีความสะดวกสบายในการ ที่ต้องพกถุงผ้าไปข้างนอกทุกครั้ง	8	44.4	258	62.6	161	40.3
5. การเรียกร้องการใช้ถุงพลาสติก แบบใช้ได้หลายครั้งแทนที่การ ยกเลิกใช้ถุงพลาสติก	9	50.0	61	14.8	125	31.3

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของโครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags”

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคเอกชน และร้านค้าทั่วไป พบว่า มีค่าเฉลี่ย 3.61 ซึ่งอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของโครงการฯ ของภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชนและร้านค้าทั่วไป

รายละเอียด	ภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาคเอกชน (18 ราย)	ร้านค้าทั่วไป (412 ราย)
1. เกิดการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของประเทศอย่างถูกต้อง	3.7 (มาก)	3.86 (มาก)
2. ปริมาณการใช้ถุงพลาสติกของร้านลดลง	4.0 (มาก)	3.82 (มาก)
3. ร้านค้าสามารถเลิกใช้ถุงพลาสติกได้อย่างถาวร	3.3 (ปานกลาง)	2.82 (ปานกลาง)
4. ร้านค้าเป็นที่รู้จักมากขึ้น จากภาพลักษณ์ของร้านค้าที่เข้าร่วมกิจกรรมลดการใช้ถุงพลาสติก	3.3 (ปานกลาง)	3.25 (ปานกลาง)
5. ร้านค้าลดต้นทุนในการใช้ถุงพลาสติกเป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผู้บริโภค	3.8 (มาก)	3.84 (มาก)
6. มีวัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนการใช้งานถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง	4.1 (มาก)	3.61 (มาก)
7. ร้านค้ามีการจัดการถุงพลาสติกแบบอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การคัดแยกพลาสติกออกจากวัสดุบีก่อนทิ้ง หลีกเลี่ยงวัสดุบีกที่มีพลาสติก และใช้ถุงพลาสติกแบบหนาเพื่อให้เกิดการใช้ซ้ำได้มากขึ้น เป็นต้น	3.6 (มาก)	3.66 (มาก)
8. ร้านค้ามีการจัดการขยะตามหลักการ 3R คือ การลดปริมาณขยะ การนำมาใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่	3.9 (มาก)	3.78 (มาก)
9. ผู้ประกอบการและพนักงานมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักมากขึ้น เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบจากถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง	4.1 (มาก)	3.75 (มาก)
10. มีการประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเข้าร่วมการลดใช้ถุงพลาสติก หรือการปฏิเสธถุงพลาสติกจากร้านค้าอื่นๆ	4.0 (มาก)	3.70 (มาก)

หมายเหตุ	1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด	1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
	2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง	3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
	4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด	

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า มีค่าเฉลี่ย 3.82 ซึ่งอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของโครงการฯ ของประชาชน

รายละเอียด	เฉลี่ย
1. การส่งเสริมนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการและการลดการใช้ถุงพลาสติก เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ Roadmap เป็นต้น	3.80 (มาก)
2. การรณรงค์การลดการใช้ถุงพลาสติก เช่น การรณรงค์ผ่านสื่อทางโซเชียลมีเดีย ข่าวสาร ประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น	3.95 (มาก)
3. มีหน่วยงานสนับสนุนที่ร่วมขับเคลื่อนอย่างชัดเจน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น	3.85 (มาก)
4. มีวัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนการใช้งานถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง	3.83 (มาก)
5. ปริมาณการใช้ถุงพลาสติกลดลง	3.86 (มาก)
6. การปฏิเสธการรับถุงพลาสติกบ่อยมากขึ้น	3.84 (มาก)
7. ความคุ้นชิน/คุ้นเคย ในการพกถุงผ้า/ถุงพลาสติกใช้แล้ว ไปจำหน่ายใช้สอย	3.85 (มาก)
8. การจัดการขยะตามหลักการ 3R คือ การลดปริมาณขยะ การนำมาใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reduce, Reuse, Recycle)	3.82 (มาก)
9. ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบจากถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง	3.90 (มาก)
10. การบอกต่อหรือรณรงค์ให้บุคคลใกล้ชิดร่วมลดและปฏิเสธการใช้ถุงพลาสติก	3.78 (มาก)

หมายเหตุ	1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด	1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
	2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง	3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
	4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด	

สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามภาคีเครือข่ายความร่วมมือลดการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้ว ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ จำนวน 18 แห่ง ซึ่งบางแห่งมีการลดใช้อย่างถาวร แต่บางแห่งเริ่มกลับมาแจกถุงพลาสติกให้ผู้บริโภคอีกครั้ง คิดเป็นร้อยละ

22.2 เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้า และเป็นความต้องการของลูกค้าเอง ซึ่งที่ผ่านมาโครงการฯ ได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนถึงนโยบายการงดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้ว ทำให้ภาคีเครือข่ายมีการรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ที่ผ่านมาของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี แต่ในการมีส่วนร่วมอาจจะไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากเกิดการเปรียบเทียบกับร้านค้าที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ยังมีการให้ถุงพลาสติก ทำให้ห้างร้านบางแห่งต้องกลับมาให้ถุงพลาสติกอีกครั้ง เนื่องจากเป็นความต้องการของผู้บริโภค จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามร้านค้าทั่วไป เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขของโครงการฯ รวมถึงสำรวจความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ร้านค้าทั่วไปมีความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าร้านค้าอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น โดยมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมเพื่อลดค่าใช้จ่ายของถุงพลาสติก ร้อยละ 51.9 และเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของร้าน ร้อยละ 30.6 ทั้งนี้ร้านค้าส่วนใหญ่มีการรับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของนโยบายการงดให้บริการถุงพลาสติกหูหิ้วให้กับลูกค้า ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป และมีการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ ผ่านสื่อโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการฯ ของร้านค้า พบว่าจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของประเทศอย่างถูกต้อง โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงที่สุดที่ 3.86 ซึ่งอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังลดต้นทุนในการใช้ถุงพลาสติกเป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคด้วย โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 ซึ่งสอดคล้องกับ (วิสาขา ภูจินดา และคณะ, 2565) พบว่าในการประเมินผลการดำเนินโครงการตลาดสดต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ต้นทาง พบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ถุงใหญ่ใบเดียว คือ ความสะดวกในการใช้งาน ราคาจำหน่ายถุงใหญ่ใบเดียวที่เหมาะสม และความแข็งแรงทนทาน ซึ่งปัญหาที่พบจากการลดการใช้ถุงพลาสติกแบบหูหิ้วนั้นทำให้ลูกค้าเกิดความลำบากในการใช้ชีวิต หรือไม่มีความสะดวกสบายในการที่ต้องพกถุงผ้าไปข้างนอกทุกครั้ง ถึงร้อยละ 62.6 และยังเป็นผลกระทบทำให้ประชาชนต้องเตรียมถุงผ้าไปเอง ถึงร้อยละ 60.0 โดยร้านค้าทั่วไปมีข้อเสนอแนะต่อโครงการฯ ว่าต้องเริ่มที่ประชาชนเองก่อน ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง และสร้างค่านิยมการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง นอกจากนี้การประกาศห้ามใช้ถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้งก็สามารถส่งผลให้โครงการฯ มีประสิทธิผลขึ้นมาได้ เพราะจะเป็นการเลิกใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วได้อย่างถาวรหรืออาจจะหาวัสดุมาทดแทนการใช้พลาสติกได้ เช่น พลาสติกชีวภาพ (Bioplastic) เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ (วิสาขา ภูจินดา และคณะ, 2565) พบว่าในการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ตลาดสดต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ต้นทาง มีการรณรงค์ใช้ถุงใหญ่ใบเดียวร้านสามารถลดปริมาณการแจกถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งได้

นอกจากนี้ การสอบถามประชาชนทั่วไปเพื่อสำรวจพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการฯ และสำรวจการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่จับจ่ายซื้อสินค้าภายในร้านสะดวกซื้อ หรือร้านขายของชำ เช่น เซเว่น-อีเลฟเว่น แฟมิลี่มาร์ท Lawson 108 เป็นต้น จำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 60.3 ซึ่งจะมีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่าจากการที่มีจุดตั้งของร้านสะดวกซื้อมากและพบเห็นได้ทั่วไป โดยใน 1 สัปดาห์ประชาชนส่วนใหญ่จะมีการจับจ่ายซื้อสินค้า 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 43.5 และในแต่ละครั้งที่จับจ่ายซื้อสินค้า ส่วนใหญ่จะรับถุงพลาสติกจำนวน 1-2 ใบ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.3 ทั้งนี้ประชาชนเกือบครึ่งคิดเป็นร้อยละ 43.3 มีการปฏิเสธหรือไม่รับถุงพลาสติกหิ้วจากร้านค้า ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จของโครงการที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนได้ และนำไปสู่ความตระหนักและความใส่ใจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นด้วย ในส่วนของการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการงดให้บริการถุงพลาสติกหิ้ว ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค.2563 เป็นต้นไปนั้น ประชาชนส่วนใหญ่รับทราบนโยบายและรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยส่วนใหญ่รับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ซึ่งพฤติกรรมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของโครงการฯ ส่วนใหญ่เตรียมถุงผ้าหรือถุงพลาสติกใช้ซ้ำ ไปใส่สินค้า ควบคู่ไปกับการปฏิเสธการรับถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ (วิชญ์ คงสุวรรณ และจำลอง โพธิ์บุญ, 2561) พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับถุงพลาสติกหิ้วและมีความตระหนักด้านปัญหาขยะถุงพลาสติกหิ้ว โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบในการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลดหรืองดใช้ถุงพลาสติกหิ้ว คือประชาชนไม่สะดวกในชีวิตประจำวัน อีกทั้งบางร้านยังคงมีการแจกจ่ายถุงพลาสติกอยู่ ประชาชนจึงไม่ได้ปฏิเสธการรับถุงพลาสติกหิ้วซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ไม่สามารถลดปริมาณถุงพลาสติกได้ ซึ่งควรเพิ่มการรณรงค์การลดการใช้ถุงพลาสติกหิ้ว เช่น การรณรงค์ผ่านสื่อทางโซเชียลมีเดีย ข่าวสารประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การให้ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักกับประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบต่อด้านลบจากถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ควบคู่ไปกับการสร้างค่านิยมการใช้ถุงผ้าทดแทนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ถุงพลาสติกหิ้ว โดยการปฏิเสธหรือการใช้ซ้ำถุงพลาสติกก็สามารถช่วยให้โครงการฯ ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (วรรณลักษณ์ นกพิงพุ่ม, 2563) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงการงดแจกถุงพลาสติกหิ้ว คือความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน เนื่องจากเป็นโครงการที่รณรงค์ทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการ

ปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับ (ธาริตา เสนาวงษ์ และคณะ, 2564) พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติกให้กับผู้ค้า เพื่อเลิกใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยส่งเสริมให้นำบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้แทน

โดยสรุป โครงการ “Everyday Say No to Plastic Bags” เป็นการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการลดใช้ถุงพลาสติก โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวในพื้นที่ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นมา ได้แก่ การสื่อสาร เผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น ร่วมกับการทำป้ายประชาสัมพันธ์ มีการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวในห้างร้าน ให้แก่ประชาชน พนักงาน และหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดการรับรู้ ความตระหนัก จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง ซึ่งการดำเนินโครงการยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้ร้านค้าที่ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายไม่สามารถดำเนินการลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวได้อย่างจริงจัง อีกทั้งการขยายเครือข่ายยังเป็นไปได้ยาก เนื่องจากยังขาดความชัดเจนของนโยบายที่ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ซึ่งควรจะต้องงดหรือลดใช้ถุงพลาสติกหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน ส่วนใหญ่ยังมีการใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ทั้งนี้ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบมีผลต่อการเลิกใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งควรส่งเสริมมาตรการรับบริจาคถุงผ้าตามสถานที่ต่างๆ ของภาคีเครือข่าย เพื่อรณรงค์ให้พนักงาน บุคลากร หรือประชาชนทั่วไป เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และส่งเสริมมาตรการเพิ่มจุด drop off ตามบริเวณต่างๆ ของห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ เพื่อนำถุงพลาสติกมาหมุนเวียนใช้ซ้ำ นำไปแปรรูป หรือทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าในแต่ละปัจจัยมีส่วนสำคัญต่อการลดใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งควรสนับสนุนให้มีการจัดการขยะตามหลักการ 3R คือ การลดปริมาณขยะ การนำมาใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เช่น ภาคีเครือข่าย ร้านค้าทั่วไป และประชาชน

เป็นต้น และสนับสนุนการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนการใช้งานถุงพลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง เช่น ถุงพลาสติกจากชีวภาพ ถุงพลาสติกแบบหนาที่ใช้งานได้ หรือการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกในการซื้อของ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อขยายภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และเพิ่มผลการดำเนินงานให้เกิดการลดใช้ถุงพลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งควรมีการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์นโยบายการลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในการลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วแบบใช้ครั้งเดียวในห้างร้าน ให้แก่ประชาชน พนักงาน และหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดการรับรู้ ความตระหนัก จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง และสามารถขยายภาคีเครือข่ายการลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วไปยังร้านค้าอื่นๆ ต่อไปได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ ร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายการจัดการขยะพลาสติก เพื่อให้เกิดการลดการใช้ถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งแบบถาวรและยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. (2565). **จำนวนประชากร ณ ปี พ.ศ. 2565**. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 20, 2565. จาก <https://www.bora.dopa.go.th/home/>
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2566). **Everyday Say No to Plastic Bags**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ชาริตา เสนาวงษ์, นริสา อินทร์สอน, พงษ์เพชร ไบงาม, สง่า ทับทิมหิน และปวีณา ลิ้มปิทีปการ. (2564). การรับรู้ นโยบายการจัดการขยะพลาสติกและพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 9**, 15(37).
- วิษณุ คงสุวรรณ และ จำลอง โพธิ์บุญ. (2561). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วของประชาชนในกรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณีเขตห้วยขวาง**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิสาชา ภูจินดา. (2560). **ระเบียบวิจัยและสถิติด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

- วิชาชา ภูจินดา, ณีฐฐธิตา พัฒนเจริญ และ วราพร งามขำ. (2566). **โครงการ ศึกษาและประเมินผลโครงการ “everyday say no to plastic bags”**. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- วิชาชา ภูจินดา, วรเชษฐ์ แสงอรุณ, วราพร งามขำ และ ภัทรธิดา สามัคคี. (2565). **โครงการถอดบทเรียนและประเมินโครงการ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)”**. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- วรรณลักษณ์ นกพิงฟูม. (2563). **ทัศนคติต่อโครงการ "Everyday Say No To Plastic Bags" การลดแจกถุงพลาสติกหูหิ้วประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งจากห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ**. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). **จำนวนสถานประกอบการธุรกิจด้านการค้าปลีก จำแนกตามประเภทธุรกิจ**. ค้นเมื่อ พฤษภาคม 22, 2566. จาก https://catalog.nso.go.th/dataset/os_14_00006/resource/b15c2916-a682-441e-9ecb-1d3f56001fd3
- สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. (2565). **จำนวนประชากร ณ ปี พ.ศ. 2565**. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 20, 2565. จาก <https://www.bora.dopa.go.th/home/>

ผู้เขียน

วิชาชา ภูจินดา*

ณีฐฐธิตา พัฒนเจริญ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เลขที่ 148 ถ. เจริญไทย แขวงคลองจั่น บางกะปิ

กรุงเทพมหานคร 10240

e-mail: Wisakha Phoochinda*